

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ephesini Concilii Generalis Pars III. Sub Cælestino papa I. anno CCCCXXXI.

Parisiis, 1644

Theodoti Sanctissimi episcopi Ancyrae homilia habita in die natiuitatis
saluatoris nostri Iesu Christi, quae & ipsa lecta est in eadem Synodo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15241

Math. 16.

Hæc est fides nostra; super hoc fundamentum ecclesia ædificata est, aduersus quam portæ inferi non præualebunt. Vtinam vestris precibus munitus dignas quandoque laudes sanctissimo Deo depromere valeam : Cui sit gloria in sæcula sæculorum. Amen.

αὐτῆ ἡμερῆς ἢ πῆσις· Ἐπὶ τούτῳ τῷ θεμελίῳ ὠκοδομήθη ἡ ἐκκλησία, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατεγύσουσιν αὐτῆς. ἤνοιτο δὲ πάντων ὑμῶν διχαίς φυλαχθέντας ἡμαῖς, δόξα ἀναπέμψαι τῷ παναγίῳ θεῷ· ᾧ ἡ δόξα εἰς εὐὸν αἰῶνας τῆς αἰώνων. ἀμήν.

BEATI CYRILLI archiepiscopi Alexandrini sermo habitus Ephesi in maiori ecclesia, quæ vocatur Maria.

CAP. VIII. Videtur exordii & epilogi fragmentum. Philipp. 2.

DIVES est hodie Dominus noster Iesus Christus, Dei & Patris sortem propriam habens. Flectitur enim ei omne genu, & omnis lingua confitetur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. Ipsi dominatio in sæcula sæculorum. Amen.

.....

THEODOTI SANCTISSIMI EPISCOPI ANCYRÆ HOMILIA HABITA IN DIE NATIUITATIS SALUATORIS NOSTRI IESU CHRISTI, QUÆ ET IPSA LECTA EST IN EADEM SYNODO.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ Αγκύρας ὁμιλία λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ἵωαννεγγνώδη δὲ καὶ αὐτῆ ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ.

CAP. IX.

CLARA & admirabilis præsentis causa festiuitatis. Clara quidem, quoniam communem hominibus ceu fons profudit salutem: admirabilis autem, quia rationem naturæ vicit. Natura enim post partum nescit ulterius virginem: gratia vero & parentem ostendit, & virginem seruauit; & matrem fecit, & virginitati non nocuit. Gratia enim erat castitatem seruans. O terram non fatam, quæ fructum germinauit salutarem!

ΛΑΜΠΡΑ καὶ ᾠράδοξος τῆς παρουσίας ἑορτῆς ἐὶ ἰσώδεις· λαμπρὰ μὲν, ὅτι κοινῶς διὰ θεοῦ σωτηρίῳ ἐπήγαγε· ᾠράδοξος δὲ, ὅτι τῆς φύσεως λόγον ἐνίκησε. φύσις μὲν γὰρ πλεῖν τεκοῦσαν ἐκ οἰδίν ἐκέπη παρθένη· ἐὶ δὲ χάρις καὶ ἔκλυσαν ἔδῃξε, καὶ παρθένη ἐφυλάξε· καὶ μητέρα ἐποίησε, καὶ παρθένη ἐκ ἔβλαψε. χάρις γὰρ ἰσώφροσύνῳ φυλάττουσα. ᾧ γῆς ἀσπόρου, καρπὸν βλαστησάσης σωτήριον. ᾧ ᾠρ-

ANNO
CHRISTI
431.

ὡς παρδέν, αὐτὸν νικῆσασα τῆς Ἐδέμ
 ἡ δὲ παρδέν ἐκείνη μὲν γὰρ μορ-
 φῶν φυτῶν γένος ἀπέτειλεν, ἐκ παρ-
 δένου γῆς δὲ ἀπαυλάτων φυτῶν, ἡ δὲ
 παρδένος αὐτῆ κρείττων ἐκείνης τῆς γῆς·
 οὐ γὰρ ὁ πῶρας ἀπέτειλε δένδρα,
 ἀλλὰ πλὴν ῥάβδον Ἰεσσαί, καρπὸν σω-
 πτερον τοῖς ἀνθρώποις παρέχουσαν.
 κακείνη ἡ γῆ παρδένος ἡ, καὶ αὐ-
 τῆ παρδέν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν φυτῶν
 δένδρα παρορέταξεν ὁ θεός, ταύτης
 δὲ τῆς παρδένου αὐτὸς ὁ δημιουργός
 κατὰ σαρκὰ γέγονε βλάστημα. οὐδὲ
 ἐκείνη μορφήμα παρδέν δένδρων
 ἐδέξατο, οὐδὲ αὐτῆ ἐκ τῆ πόκου πλὴν
 παρδένιδου ἠδίκησεν. ἡ παρδέν τῆ
 παραδείσου ἐνδοξοῦσα γενήθη· ὁ
 μὲν γὰρ θεὸς γέγονεν ἡ, ἡ δὲ
 καὶ πλὴν σαρκὰ παρδέν αὐτὴν ἐγένε-
 ρησεν, ἐλόμβρον ἀνθρώπου σωμαφθῆ-
 ναι τῆ φύσιν. εἶδες πῶς γέγονε παρ-
 δένον τὸ μυστήριον, παρδένον τὸ
 τῆς φύσεως λόγον; εἶδες τὸ ὑπερ-
 φύσιν παρδένον, θεὸς διωμάς ἡ-
 μῶν μόνη; εἶδες τὸ λόγον ὑπερ-
 φύσιν ἡ μόνον; ὅτι γὰρ ὅτι ὁ
 τεχθεὶς λόγος θεοῦ, δῆλον ἔστι ὅτι πλὴν
 παρδένιδου ἐκ ἔλυσεν. ἡ ἡκίτουσα σαρ-
 κα ψιλῶ, τῆς παρδένιας παύεται.
 ἀλλ' ἐπειδὴ ἐτέθη σαρκὶ ὁ λόγος
 θεοῦ, φυλάττει πλὴν παρδένιδου, ἡ
 τὸ λόγον δέχεται. ὅταν δὲ λόγον ἀκού-
 σης, ἡσώδη τε καὶ ἐνυπόστατον νοεῖ,
 μὴ τῆτον τὸ διὰ σώματος παρδέν-
 μῶν. ἡκίτου οὐδὲ ὁ μονογενὴς υἱὸς
 τῆ θεοῦ, ὁ καὶ λόγος καλούμενος, ἐκ
 τῆ θεοῦ ἡ τὸ λόγος ἐκ τῆ πόκου λαβῶν,
 ἀλλὰ ἡ ἡσώδη ἀνθρώπου ἀρχὴν τὸ
 πόνον ποιῆμενος. ἡ μὲν γὰρ παρδέν αἰώνων
 θεὸς λόγος τῶ ἡσώδη σωμαφθῆ.

Concil. Tom. 6.

O virginem, quæ ipsum vicit
 deliciarum paradysum! Ille nam-
 que genus fatiuarum stirpium
 protulit, ex virgine terra exor-
 tis plantis: hæc autem virgo
 melior est illa terra. Non enim
 pomorum protulit arbores, sed
 virgam Iessæ fructum salutarem
 hominibus afferentem. & illa
 terra virgo erat, & ista virgo: sed
 ibi quidem arbores nasci præcepit
 Deus; huius autem virginis
 ipse creator secundum carnem
 factus est germen. Neque illa
 terra ante arbores plantaria suf-
 cepit; neque hæc ex partu vir-
 ginitatem læsit. Virgo paradiso
 gloriosior facta est. Ille enim
 Dei cultura factus est; hæc au-
 tem secundum carnem Deum
 ipsum excoluit, vbi voluit ho-
 minis copulari naturæ. Vidisti
 quomodo factum est admirabi-
 le sacramentum transcendens
 naturæ rationem? Rem super-
 naturalem vidisti sola Dei vir-
 tute factam? Vidisti Verbum
 supra rationem generari? Nam
 qui genitus est, eum esse Ver-
 bum Dei, palam est, ex quo
 virginitatem non soluit. Quæ
 parit carnem puram, virgo esse
 definit: sed quoniam na-
 tus est in carne Verbum Dei,
 custodit virginitatem, seipsum
 Verbum ostendens. Quando
 autem Verbum audis, substan-
 tiale verbum & subsistens in-
 tellige, non hoc quod per os
 effunditur. Paritur ergo vnige-
 nitus Filius Dei, qui etiam Ver-
 bum vocatur, non principium
 vt sit Verbum ex partu perci-
 piens, sed vt sit homo princi-
 pium in ipso partu habens. Nam
 erat quidem ante sæcula Deus
 Verbum genitori coæternum.

A a

quia vero homo propter homines fieri voluit; non mutatione diuinæ naturæ, sed miraculo & voluntate Dei, tamquam principium vt fieret homo, partum amplexus est: ac propterea vt homo nascitur, & vt Deus Verbum virginitatem seruauit. Neque enim nostrum verbū cum paritur corrumpit mentem; neque Deus Verbum substantiale & subsistens, partum eligens peremit virginitatem. Ultra rationem est ergo naturæ quod factum est: & nequaquam descendas ad rationes naturæ: miraculum tibi dico; noli mouere ratiocinationes. Deum natum tibi dico nasci volentem, non initium diuinitatis capientem. Deus existens proprium sibi fecit partum, non partus ipsum Deum fecit. Quod non erat cum fieri vellet, etiam quod erat mansit. Elegit partū, tamquam dispensationis initium. Factus est homo non mutata diuinitate, non motis terminis diuinæ substantiæ: Tu enim idem ipse es, & anni tui non deficient, diuina scriptura dicit. &: Tu qui sedes in aeternum. per hoc ostendens diuinæ substantiæ immutabilitatem. Et rursus inquit Deus: Idem ipse sum, & non motor. Non ergo mutata substantia Dei factus est homo, neque conuersa in naturā aliam. Nam profecto miraculum non esset quod factum est, si naturæ mutatione aliam naturam suscepisset: multæ enim apud nos fiunt huiusmodi rerum mutationes: sed in hoc miraculū fecit Deus, quia manens quod erat, factus est quod non erat. Quod ipsum significans magnus Apostolus dicebat: Qui cum in forma Dei esset.

ἐπειδὴ δὲ ἀνθρώπος γινέσθαι δι' ἀνθρώπων ἠθέλησεν, οὐ μεταβολῆς θεϊκῆς φύσεως, ἀλλὰ θαύματι καὶ θελήσει θεοῦ, ὡς ἀρχὴν τῆς γένεστος ἀνθρώπου, ὡς ἀνθρώπος ἔκπεται, καὶ ὡς θεὸς λόγος παρθενίαν ἐφύλαξεν. οὐδὲ γὰρ ὁ ἡμεῖς λόγος ἑκτόμος φθαίρει διανοῶν. ἔδὲ λόγος θεοῦ ὑπόστασις τε καὶ ἐνυπόστατος, ὁ τὸν ἐλόμην, παρθενίαν διέφθερξεν. ἵνα ἕρ λόγον οὐκ τῆς φύσεως ὅστις τὸ γινόμενον. καὶ μηκέτι κατέβαυε πρὸς λόγους τῆς φύσεως, θαύματι λέγω. μὴ κίνει τῶν λογισμῶν, θεὸν τεχνεῖται ἡ λέγω, ἐλόμην τὸν, ἐκ ἀρχῆς ἀμύμον τῆς θεότητος. ὡν θεὸς ἀκείωσατο τὸν, οὐχ ὁ τὸν ἀποσιβίασε θεόν. ὁ ἐκ τοῦ, γινέσθαι βουλόμην, ὁ ἐκ τοῦ ἔμενεν. αἰρεῖται τὸ τὸν, ὡς πλεῖστον οἰκονομίας ἀρχῆς. γέροντι ἀνθρώπος, οὐ μεταβληθείς τῆς φύσεως, οὐ κινήσαντων τῶν ὅσον θεϊκῆς οὐσίας. σὺ γὰρ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ πᾶσι ἐπιθεῖς ἐκ ἐκλήψεων, ἡ θεῖα γραφὴ φησὶ. καὶ σὺ καθήμενος εἰς τὴν αἰώναν τούτω δηλοῦσα τῆς θεϊκῆς οὐσίας τὸ ἀμεταβλητον. καὶ πάλιν ὁ θεὸς φησὶν. ὁ αὐτὸς εἰμι, καὶ ἐκ ἡλλοίωμαι. ἐκινήσεισιν οὐκ τῆς τῆς θεοῦ οὐσίας γέροντι ἀνθρώπος, ἔδὲ μεταβληθείσιν εἰς φύσιν ἑτέραν. ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ θαύματος τὸ γεγεννημένον, εἰ φύσεως μεταβολῆς φύσιν ἑτέραν ἐδέξατο. πολλὰ γὰρ ἡμῖν γίνονται παραγμάτων τῶν αὐτῶν μεταβολαί. ἀλλ' ἐν τούτω θαυματουργεῖ ὁ θεὸς, ὅτι μὴ ὁ ἐκ τοῦ, γέροντι ὁ ἐκ τοῦ. ὁ δὲ καὶ σημαίνων ὁ μέγας δότοστος ἐλεγε. ὅς ἐν μορφῇ θεοῦ ἵσταρχων.

* natura,

Psal. 101.

Baruch. 3.

Malach. 3.

Philipp. 2.

* in. m. d. d. d. d. d.

ANNO CHRISTI 451.

ἰσαρχῶν λέγει, ἔχ ἰσαρχίας ποτέ, ἡ δὲ δειξῆ τῆς φύσεως τὸ μόνιμον. ὅς ἐν μορφῇ θεοῦ ἰσαρχῶν, ἔχ ἄρπαζ- μὸν ἤρξατο τὸ εἶν ἰσα θεῶ. εἶν λέγει ἰσα θεῶ, ἔ γνήσεσθαι ποτέ. εἶτα πάλιν βοᾷ λέγων. ἄλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσεν, μορφῶν δούλου λαβών. ὁρᾷς πῶς καὶ μὴ δὲ ὁ λῶ, καὶ ἐαυτὸν ἐκένωσεν εἰς τὸ πρὸ δούλου μορφῶν; καὶ κακῶν ὄν, ἔ τῆτο γνήσιμος; θαυματουργήσας, ἔ φύσιν μεταβαλὼν; θελήσας, ἐκ ἀνάγκης μετεβολῆ τῆς ἐσίας; ὁ γὰρ λέγει θεός, ποιῆ, καὶ ἰσα ἐρ ἰσὸν τῆς φύσεως ἢ τὸ λεγόμενον. ἔχ γὰρ καὶ διώαμιν θαυματουργεῖν διωαμύλῳ, καὶ ἐκ ἐκ- δεχόμενῳ τῶν λόγων τῆ φύσεως. διὰ τῆτο καὶ ἰσαρχί θεός, καὶ κενόσθαι εἰς δούλου μορφῶν. καὶ ἰσός ὅτι θεῶ, καὶ ἀν- θεσπος γίνε. καὶ ἐστ παλαιός, ἔ τὸκον ὑφίσταται. ἔ τῶτα θαυματουργεῖ, ἀπρ ἐκ οἰδεν ὁ λόγος τῆς φύσεως.

Εὐθεν καὶ τοῖς Ἕλλησι μωρία λογίζεταί τῆ Χριστοῦ τὸ μυστήριον, καὶ Ἰουδαῖοι σκάνδαλον λέγουσιν τῆς οἰκονομίας τῆ λόγον. ὁ καὶ Παῦλος ἐδήλου, λέγων. κηρύσσον Χριστὸν ἐς τὰ ἔθνη, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν. διὰ τὴ μωρίαν τοῖς Ἕλλησιν; ὅτι ψυχικός ἀνθεσπος οὐ δεχεται τὰ τῆ πνεύματος, μωρία γὰρ αὐτῶ ὅτι τῆ γὰρ φύσὶ πρᾶκαθήμενος ὁ ψυχικός, καὶ λογισμοῖς ψυχῆς τὰ πάντα διερωτώμενος, τὰ θαύματα τῆ θεοῦ μωρίαν λογίζεταί, ἐκ ἔχοντα μὴ ἐαυτῶν τῶ λόγον τῆς φύσεως. καὶ γὰρ ἀκούων Ἕλλησιν, ὅτι κηλεισμένης τῆς θύρας εἰσῆλθεν ὁ σωτήρ, διαγαγὼν τὸ παρὸν τῆτο σῶμα, καὶ τόπου δεόμενον, γὰρ οὐ πρᾶτων τῶ θαύματι,

hoc corpus crassum, & loco egens,

Cum esset, ait, non qui fuisset aliquando; ut naturæ per- manentem ostenderet. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo. Esse dicit aequalem Deo, non futurum aliquando. Deinde rursus clamat, dicens: Sed se- *Ibidem.* metipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Vides quia & manet quod erat, & seipsum in serui formam exinaniuit? Et il- lud existens, & hoc factus? mi- raculum faciens, non naturam mutans? volens, non coactus mutatione substantiæ? Quod enim dicit Deus, facit, licet ul- tra rationem naturæ sit quod di- citur: habet enim & virtutem miraculum facere valentem, & non expectantem naturæ ratio- nes. Propterea & est Deus, & exinanitur in serui forma: & æ- qualis est Deo, & homo fit: & est ante sæcula, & partum susti- net: & ea miracula facit, quæ ratio naturæ nescit.

Hinc & gentilibus stultitia reputatur Christi sacramen- tum, & Iudæi scandalum di- cunt dispensationis* rationem: *doctrinā:* quod & Paulus significabat, di- cens: *Pradicamus Christum cru- 1. Cor. 1. cifixum, Iudæis quidem scanda- lum, gentibus autem stultitiam.* Quare stultitiam gentibus? *1. Cor. 2. Quia animalis homo non percipit quæ spiritus sunt: stultitia enim ei est.* Naturæ enim adhærens ille animalis, & qui rationibus ani- mæ omnia perscrutatur, mira- cula Dei stultitiam reputat, cum non habeant secum naturæ ratio- nem. Audiens namque gen- tilis, quia clausa ianua ingres- sus est Saluator, transmittens *Ioan. 20.*

sed quærens rationem rei. Et
Matth. 1. audiens quia Virgo cum peperisset, mansit virgo, stultitiam putat sermonem, quia non didicit credere Dei miracula. Ergo cum audit etiam immutabiliter Deum hominem factum, naturæ mutationes hic quoque exigens. Sed non ita Paulus edocuit, dicens, eum qui æqualis est Deo, factum hominem. semetipsum namque exinanisse dicit, non amittentem plenitudinem diuinitatis. Vnde etiam dicit : *1. Cor. 1.* Nos autem predicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Et quare gentibus stultitiam? si purus crucifigitur homo, nemo putat stultum quod naturaliter agitur. Si quod naturaliter pati poterat, patitur, quomodo putatur stulta narratio? Sed quoniam ait, Christum crucifixum predicamus, quem rursum dicimus Dei virtutem, & Dei sapientiam, (*ipsis enim*, inquit, *vocatis Iudæis & Græcis predicamus Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam;*) eum qui crucifixus est, inquit, esse Dei sapientiam prædicantes, stultitiam loqui nos Græci putant, credere nescientes miracula facienti Deo; sed de omnium rerum natura mouentes ratiocinationes, & æstimantes iniuriam inferri Deo, si appropriasse sibi passiones dixerimus, vt quod erat passibile saluum faceret. Non enim perfici vident illud propositum salutare, & Dei bonitati conueniens: sed solum, quia Deus sibi copulauit passiones dicunt, non considerantes ex hac re humanæ salutis opus fuisse perfectum.

ἀλλὰ ζητῶν τὸ λόγον τῆς παρθέτου
 ἑστῆς, καὶ ἀκούων, ὅτι παρθέτος τεκοῦσα, μεμνήκει παρθέτου, μωρίαν ἠγάπηται τὸν λόγον, οὐ μαθῶν πιστεῦειν θαυματουργίαν θεοῦ. ἐκουῶ καὶ ἀκούων ἀμεταβλήτως θεὸν γινώσκον ἀνθρώπον, ἀδύνατον τὸ γινώσκον οἶεται, φύσεως κἀνταῦθα μεταβολὰς ἀπατητῶν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος, εἰπὼν, ὅτι ὄντα ἴσα θεῷ, γεγενῆσθαι ἀνθρώπον. ἐαυτὸν γὰρ κεκνωκέναι φησί, μὴ διποθεῖσθαι τὸ πλῆθος τῆς θεότητος. διὸ καὶ ἐλέγη· ἡμεῖς κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσαυρομένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν. Ἐὰν δὲ ἡ Ἕλλησι μωρίαν; εἰ μὲν ἐσαυροταί ἀνθρώπος, οὐδὲν νομίζεται μωρὸν τὸ κατὰ φύσιν γινώσκον· εἰ δὲ ἐπεφύκει, πέπονθε, πῶς νομίζεται μωρὸν τὸ δῆγμα; ἀλλ' ἐπειδὴ Χριστὸν, φησί, κηρύσσομεν σαυρούμενον, * πάλιν λέγομεν θεοῦ δυνάμιν, καὶ θεοῦ σοφίαν. αὐτοῖς γὰρ τοῖς κλητοῖς, φησί, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι κηρύσσομεν Χριστὸν θεοῦ δυνάμιν, καὶ θεοῦ σοφίαν. τὸ σαυρούμενον, φησί, κηρύττοντες θεοῦ σοφίαν, μωρίαν λέγαν τοῖς Ἕλλησι νομιζομένα, πιστεῖν ἐκ εἰδόσι θαυματουργίαν θεοῦ, ἀλλὰ πᾶσι πάντων φύσεως κινεῖν λογισμοῖς· καὶ ἡγουμένοις ὑβελῆσαι θεόν, οἰκειωσάμενον πάθη, ἵνα σώσῃ τὸ παθητὸν. οὐ γὰρ αὐτοῦμενον ὄρεσι σκοπὸν, σωτήριον ὄντα, καὶ τῆ ἀγαθότητι κεραιπὸντα τῆ θεοῦ, ἀλλὰ μόνον, ὅτι θεός ἐαυτῷ σωῆσε παθήματα, λέγουσιν, οὐ σκοποῦντες τὸ ἐκ τύπου τῆς ἀνθρώπων σωτηρίας κατόρθωμα.

* τ. ἡ. π. α. α. α.

ANNO CHRISTI 434

οὐδὲν δὲ τῆς σωζόντων ἀνθρώπων, ὑβρίζει θεόν, τύποις ἀκινύμενον οὐ παθητὸν, ἀλλὰ φιλανθρώπων. ἀλλὰ ἀνθρώπου πάθη, φησὶν, οὐ βολῶν προσάψαι θεῷ. ἐκουῖ οὐδὲ σώζειν αὐτὸν ποῖς πάθει. Ὁ ἀνθρώπων λέγεις, οὐδὲ σωθῆναι ἐπιτελεῖν διαβόλου πλὴν δυνάμιν· οὐδὲ πλὴν ἡμῶν ἀνδρείαν προσπλωκέναι πρὸ ξύλου, οὐδὲ ποῖς ἰδίῳ πάθει. Ὁ τῆς ἀνθρώπων ἰατρῶν παθημάτων, οὐδὲ θανάτῳ λέγεις αὐτὸν καταργῆσαι. Ὁ θάνατον. εἰ γὰρ ἐκ ἀκείωσατο ὁ πάθη θεός, πόθεν ποῖς πάθει τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ καταργώματα; πῶς ἐγγύοντο δυνάμεις; πῶς ἀναίρεται θανάτῳ ὁ θάνατος, εἰ μὴ θεός αὐτὸν ἰδίῳ ἐποίησατο; ἀλλὰ ταῦτα ὁ πάθη οἰκειωθέντα θεῷ, πλὴν μὴ ἰσχυρῶς Θεοῦ καταργώματων ἐκ θεότητος ἔλαβεν, ὡς θεὸς ἴδια γερουμήσια, οὐσίαν δὲ θεότητος οὐ παρέβλαψεν, ἐν τῇ ἐαυτῆς ἀειμέρουσαν ἀπαθεία. πῶς γὰρ προσπλωκέναι πρὸ ξύλου ἢ καθ' ἡμῶν τῆς ἀνδρείας γάρουραφῶν, ἀνθρώπου ψυχῶν. Ὁ σαυρὸν ὑπομείναντες; πῶς δὲ σαυρὸς ἀνδρείου ἐσαύροσεν, ἢ θάνατος θανάτου πλὴν τυραννίδα διέλυσεν, εἰ μὴ ταῦτα γέρονε θεός, καὶ παρ' ἐκείνου πλὴν δυνάμιν ἔλαβεν, οἰκειωσαμένου τοῦ ἡμῶν, οὐ παθόντος φύσιν; ὁ δὲ καὶ σημαίων ὁ μέγας ἀπόστολος, ἔλεγχε· ὅτι οὐδεὶς τῆς ἀρχόντων τῆς αἰῶνος τούτου, τῆς κωλοκοπῆς πάθους ἢ μυστήριον ἐγνώκεν· εἰ γὰρ ἐγνώσαν, φησὶν, ἐκ αὐτοῦ κώρον τὸ δόξης ἐσαύροσαν, διὰ τῆς τοῦ λέγοντος, καὶ μὴ εἶναι αὐτὸν ὁ λῶν, καὶ γερουμένη ὁ πρὸ ἐκ λῶν.

Nihil autem horum, quæ salutaria sunt homini, iniuriam Deo facit: quibus non passibilis, sed clemens ostenditur. Sed hominis, inquit, passiones non audeo Deo tribuere. Ergo neque cum passionibus saluare hominem dicis, neque cruce quasi titulo notasse potentiam diaboli, neque nostrum peccatum affixisse ligno, neque suis passionibus sanasse hominum passiones, neque morte dicis eum destruxisse mortem. Si enim Deus non sibi proprias asseruit passiones, unde passionibus Christi tot recte facta? quomodo sunt factæ virtutes? quomodo morte perempta esset mors, nisi Deus propriam sibi eam fecisset? Sed istæ passiones propriæ factæ Dei, virtutem quidem tot rerum bene gestarum ex diuinitate perceperunt, ut quæ Deo appropriatæ fuerunt, substantiæ vero diuinitatis non nocuerunt, in sua semper impassibilitate duranti. Quomodo affixum est ligno quod contra nos erat peccati chirographum, homine puro sustinente mortem? Quomodo autem crux peccatum

Coloss. 2.
 crucifixisset, aut mors mortis tyrannidem destruxisset, nisi hæc fuissent Dei, & ab illo virtutem sumpsissent, qui nostra sibi facta propria vindicauit, * non patiente ipsius natura? Quod ipsum significans ille magnus Apostolus dicebat: *Quia nullus principum sæculi huius dominica passionis sacramentum cognouit. Si enim cognouissent,* inquit, *nunquam Dominum gloria crucifixissent.* Propterea dicimus & manere eum quod erat, & factum quod non erat.

* cum in sua natura non pateretur?
 1. Cor. 2.

In substantia namque manens quod erat, suscepit passiones, cum semetipsum vnisset naturæ passibili. Subiectus factus est, regnum non deponens: factus est homo, manens Deus ac Verbum, cum esset ex natura incorporeus, absque immutatione factus est caro. Quomodo & quemadmodum? Non sicut tu cogitare potes, sed sicut ille ad miracula facienda pollet. Quando enim miraculum tibi dico, desere rationes. Signa enim & prodigia fide in Deum roborantur, nõ rationibus exquiruntur. Non enim vllum aliud miraculum secundum rationem nostram euenit; & tamen singula facta sunt, licet ratio nostra rem non assequatur. Hæc magi quoque confessi sunt stellæ credentes, & non perscrutantes naturam. Barbari fuscipiunt fide miracula, & fidelis tu cur incredulus es, & in rationem humanam concidis? Qui ex Chaldæa venerunt, sicut euangelista dicebat, hodie ipsi suis muneribus mysterium monstauerunt, si quis barbarorum illorum propositum recte consideret. Triplicem namque munerum speciem afferunt, aurum, thus, & myrrham. Aurum quidem, quia is rex est qui honoratur: thus, quia Deus erat qui natus est: id enim secundum consuetudinem offerebant eis quos ipsi putabant deos: obtulerunt quoque & myrrham, passionem, vt arbitror, mortis per hanc annuntiantes. Vides quomodo etiam magi cognouerunt quia & Deus manit, & homo factus est, suscipiens mortem? Factus est enim quod ego, vt

Marth. 2.

τῆ γὰρ οὐσία μόνον ὁ ἰω̄, ἐδέξατο
πάντη, ἐαυτὸν ἐνώσας τῆ φύσιν τῆ
παθητῆ. ἰσῆκοῦ γέρονε, βασι-
λείου μὴ ἀποδέμνυ· γέρονε ἀν-
θρώπος, μείνας θεός τε καὶ λόγος.
ἀσώματος ὢν πρὸ φύσιν, ἀναλ-
οιότητος γέρονε σαρξ· πῶς, & ἵνα
ἴδῃ; ἔχῃ ὡς λογίζεσθαι διδάσκει,
ἀλλ' ὡς ἐκείνος θαυματουργεῖν ὅστι
ἰκανός. ὅταν γὰρ θαυμάσῃς λέγω,
κατάλειπε λογισμοί. σημεῖα γὰρ,
καὶ πάντα τῆ τῆ θεοῦ πίστι κρατυέ-
ται, καὶ ἐκ ἐβδύαται τοῖς λόγοις.
οὐδὲ γὰρ ἄλλο ἢ τῆ θαυμάτων
κατὰ λόγον ὅτι ἡμέτερον, ἀλλ'
ὅμως γέρονε ἕκαστον, καὶ ὁ λογι-
σμός ἡμῶν ἐκ ἐφικνεῖται τῆ περὶ
ματῶν. πάντα καὶ μάγοι ὠμο-
λόγησαν, ἀστέρι πισύσαντες, καὶ οὐ
πολυπραγμονήσαντες φύσιν. Βαρ-
βαροι δέχονται πίστι θαυμάσια, καὶ ὁ
πίστὸς οὐ ἔστι ἀπίστῳ, πρὸς λογισμὸν
κατὰ πῆλιν ἀνθρώπων; ὅτι ἐκ
Χαλδαίας παραγγυόμενοι, ὡς ὁ δι-
αγγηγὴς ἔλεγε, σήμερον αὐτοῖς
τοῖς δώροις τὸ μυστήριον ἐδέξατο τῶ
σκοπὸν τῆ βαρβαρῶν σω-
σῆναι καλῶς. τειρήν γὰρ εἶδος τῆ
δάσων προσκομίζοις, χρυσόν, λί-
θου, σμύρνην. χρυσόν μὲν, ὅτι
βασιλεύς ὁ ἡμῶν. λίθου δὲ, ὅτι
θεός ἰω̄ ὁ περὶ, ποῦτον
γὰρ ὅτι εἶδος προσκομίζοις τοῖς
ἰσῆ αὐτῶν νομιζομένοις θεοῖς πρὸς-
φέρουσι δὲ καὶ σμύρνην, τὸ πά-
θος, ὅτι τῆ θανάτου ταύτη μη-
νύοντες. εἶδες πῶς καὶ μάγοι ἐπέ-
γνωσαν, ὅτι καὶ θεός ἔμεινε, καὶ
ἀνθρώπος γέρονε, δεχόμενος θά-
νατον; γέρονε γὰρ ὅτι ἐγὼ, ἵνα

ANNO
CHRISTI
431.

πλὴν ἡμετέραν ἀναβίβασις φύσιν πρὸς
τὴν ἰδίαν ἀξίαν. ἢ γὰρ ἕνωσις τίς το ποιεῖ,
ἐκατέρω παρὰ τῆς ἑτέρου σωματίουσα.
διὰ τὸ οὐκ οὐδὲν θεὸς ἄν, ἀνθρώπος γέ-
γονεν, ἵνα καὶ ἀνθρώπος γνησται θεός,
τῆ σωμαφεία ταύτῃ πρὸς θεὸν δό-
ξαν ἀναρμόμιος. ὡς ἕνα καὶ αὐτὸν
ἐκείνους τε δοξαζόμενον, καὶ πάροντα
τὰ ἀνθρώπινα. καὶ ταῦτα * μὲν σωμα-
μολόμενον, * ὁμοιομοῦντες θεότητά
τε καὶ ἀνθρωπότητα. τὸ γὰρ ἕνωσιν,
ἐκέπεν δύο, ἀλλ' ἐν ὀνομάζεται. τῆ ἵ
ἐνωσία πάλιν εἰ διαίρεσις, καὶ ἕκαστον
κατ' ἰδίαν σκοπεῖς, ἐκουὲν λυεῖς πλὴν
ἕνωσιν. ἀδύνατον γὰρ ἅμα καὶ φυλάτ-
τεον πλὴν ἕνωσιν, καὶ ἐκαστὸν κατ' ἰδίαν
σκοπεῖν. ἀλλὰ τὸ ἕνωσιν, ἀλύτως ἐν
γένονε, (ἐκέπεν γινέ) δύο. ἀλλ' ἑπι-
νοία μόνη χωρέτω, φησὶν. ἐκουὲν τῆ
αὐτῆς ἑπινοίας καὶ πλὴν ἕνωσιν ἔλυσε.
ὡ γὰρ δις αἶς τὸ ἑτέρου τὸ ἑτέρον, τούτω
καὶ πλὴν σωμαφείαν ἔτεμε. ἕ οὐκ
αἰαλύεισ οἰκονομίαν σωμαφείαν, δύο
νοῶν, καὶ πλὴν ἕνωσιν ἀδύνατον; ἀλλὰ κατὰ
καὶ ὁ μέγας δότοσολός φησὶν, Ἰησοῦς
Χριστὸς γένεσ ἐ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς
ἐὼν ἀθάνατος. ἕνα καὶ αὐτὸν λέγων
αἰώνιον τε ἐ θεόν, καὶ δότο γρόνων ἑρ-
χόμενον ἀνθρώπου, τὸ μὲν ὄντα πρὸ
ἑτέρου, τὸ γὰρ γνηόμενον ὑστερον. ἀλλὰ πῶς,
φησὶν, ὁ μονογενὴς δότοσολός γενήσται,
μείνας ὁ πατὴρ, καὶ γνηόμενος ὁ ἐκ πατρός; εἰ
βούλει τίς το μαθεῖν, μάθε ὅτι γέγονε.
τὸ δὲ πῶς γέγονεν, ὁ θεοματουρησίας
ἐπίσταται μόνος. ἐδὲ γὰρ σύ μοι διδά-
σαι λέγειν, πῶς ὁ τῆς Αἰγυπτίων πο-
ταμὸς ἅμα γενήσται, ἀμεταβλήτου
μεινάσης τῆς τῆς ὕδατος φύσεως.

* ἢ ὁ μὲν
* ἵνα πα-
τις ἐν ὄντι,
ἴμοιομοῦ-
πτε

nostram eleuaret naturam ad
dignitatem suam. Vnitas enim
hoc facit, vtrique quæ alterius
sunt coniungens. Propterea er-
go cum Deus esset, homo factus
est, vt homo fieret Deus, hac co-
pulatione ad diuinam gloriam
eleuatus; vt vnus idemque sit
& diuine glorificatus, & quæ
sunt humana perpeffus. Et hoc
nobiscum confessi sunt, confi-
tentes vnitatem diuinitatis &
humanitatis. Quod enim vni-
tum est, nequaquam duo, sed
vnum nominatur. Mente au-
tem rursus si diuidis, & vnum-
quodque seorsum contempla-
ris, nimirum soluis vnitatem.
Impossibile est enim simul &
custodire vnitatem, & vtrum-
que seorsum considerare. Sed
quod est vnitum, insolubiliter
vnum factum est, & nequaquam
fiunt duo. Sed * mente sola di-
uido, inquis. Ergo eadem * men-
te vnitatem soluisti. nam quo
disiungis ab altero alterum,
eodem copulationem diuidis.
Quid ergo dissoluis dispensatio-
nem salutarem, duo intelligens,
& vnitatem repellens? Sed vt
magnus quoque Apostolus ait:
Iesus Christus heri & hodie, ipse
& in sacula; vnum & eundem
dicens æternumque & Deum,
& hominem a tempore initium
habentem, ex quibus alterum
prius erat, alterum factus est
posterius. Sed quomodo, in-
quit, Vnigenitus seruus factus
est, manens quod erat, & factus
quod non erat? Si vis hoc cog-
noscere, disce quia factus est:
quomodo vero factus sit, solus
ille miraculorum opifex nouit.

* intelli-
gentia
* intelli-
gentia

Hebr. 13.

Exod. 7.

Neque enim tu mihi dicere poteris, quomodo Ægyptiorum flu-
uius sanguis est factus, immutabili aquarum permanente natura.

Etenim velut aqua quidem utebantur Hebræi, sanguis autem Ægyptiis Nilus est factus; & factus est quod non erat, manens quod erat. Dic mihi modum, sed non poteris dicere. miraculum namque Dei est, fugiens rationem. Quomodo etiam lumen in Ægypto factæ sunt tenebræ, non extincto lumine, sed manente quod erat? Dies enim Israelitis erat, & clarum eos circumfulgebat lumen, Ægyptiis autem hoc lumen factæ sunt tenebræ: & cum vnum esset quod videbatur, lumen erat simul & tenebræ, neque ex hoc mutatum, & aliud factum. Non enim lumine patiente tenebræ factæ sunt, Deo nimirum faciente miracula, & rationem non expectante naturæ. Quomodo ergo aqua Nili manens aqua, sanguis est facta? aut quomodo in sua natura manens lumen, tenebræ factæ sunt? Neque enim hoc corruptum est, & illud factum. Non enim corrupta est aquarum natura: quod ostendebant Hebræi, hanc habentes potabilem: sed mansit ipsa natura in suis terminis, & facta est sanguis, quod non erat, Deo quippe ultra rationem ostendente miraculum. Babylonica quoque flamma quomodo ros tribus facta est pueris? Nam & flamma erat, & ros facta est: & ambo hæc ipso ostenduntur effectu. Quia quidem ros erat, tres edocent pueri per hanc refrigerati: quia vero etiam flamma erat, qui per hanc exusti sunt indicant Babylonii. Vides quemadmodum ignis mansit ignis, & ros es est factus: non duæ res, neque duæ naturæ,

Exod. 10.

Dan. 3.

καὶ γὰρ ὡς ὕδαπ μὲν Ὁ Εβραῖοι κέχλωτο, αἷμα δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις ὁ Νεῖλος ἐγένετο· καὶ γέρονεν ὁ ἐκ λῶ, μείνας ὁ λῶ. εἶπέ μοι Ὁ Ἰσραηλῆταις λῶ, καὶ λαμπερὸν αὐτοῖς ᾤφειλε τὸ φῶς, τοῖς δὲ Αἰγυπτίοις τὸ φῶς τῆτο γέρονεν σκοτός· καὶ ἐπὶ τὸ ὀφθαλμὸν ὄν, φῶς τε λῶ ὁμοδ καὶ σκοτός, οὐδὲ ἐκ τούτου μεταβληθὲν, κακέينو γυρόμυρον. οὐδὲ γὰρ τῆ φωτὸς παθόντος σκοτός ἐγένετο, τῆ θεοδ θαυματουργουώτος, καὶ Ὁ λόγον ἐκ ἐκδεχόμενου τῆς φύσεως. πῶς οὖν τὸ ὕδαρ τῆ Νεῖλου, μείναν ὕδαρ, αἷμα γέγονεν; ἢ πῶς Ἰπὶ τῆς ἰδίας φύσεως μείναν τὸ φῶς, σκοτός ἐγένετο; οὐδὲ γὰρ τῆτο ἐφθάρται, κακέينو γέγονεν· οὐδὲ γὰρ ἐφθάρη ἢ φύσις τῆ ὕδατος· καὶ ἐδήλωσεν Ὁ Εβραῖοι, τῆτο πόημον ἔχοντες. ἀλλ' ἐμείνε καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ἐν ἰδίοις ὅροις, καὶ γέρονεν αἷμα, ὅπρ ἐκ λῶ, θεοδ ὑπὲρ λόγον δεικνυώτος τὸ θαῦμα. ἢ δὲ Βαβυλωνία φλόξ πῶς δρόσος τοῖς τρεισὶν ἐγένετο παισὶ; καὶ γὰρ φλόξ λῶ, καὶ δρόσος ἐγένετο· καὶ ἀμφω ταῦτα δηλοῦνται τῆ ἐνεργείᾳ. ὅπ μὲν γὰρ δρόσος λῶ, Ὁ τρεῖς διδασκοῖσι παῖδες, ταῦτη κατὰ ψυχόμενοι· ὅπ δὲ καὶ φλόξ λῶ, Ὁ ταῦτη κατὰ κινυώτες μιλυώσι Βαβυλώνιοι. εἶδες πῶς τὸ πῦρ ἐμείνε πῦρ, καὶ δρόσος ἐγένετο, οὐ δύο παρὰ ματὰ, οὐδὲ δύο φύσις, ἀλλ'

ANNO
CHRISTI
431.

λλ' ἐν τῷ, καὶ τὸ ὀρφύμῳ, ὅπῃ
τῷ φλόξ, τὸ πρὸ γέρονε δρόσος· καὶ
μδρτυροδόν Ὁ δίκαιοι. μηκέτι οὐ
ἐξότα με τῆς τῆς θεοῦ σημείων. Ὡ
ἴσπον· πάλιν γὰρ ἐξόσσι· τὰ θαύμα-
τα δείκνυσιν ἡμῶν ὅπ γέρονε, καὶ δὲ
καταλιμπανῶ εἰδέναι τῆς θαυμάτων
Ἡ λόγον. εἶτα εἶπέ μοι· ταῦτα θαυ-
ματουργεῖ θεός, καὶ πῶς φλόγα δρό-
σον ποιῶν, οὐδὲ φλόγα μεταβαλῶν,
καὶ πρὸς δρόσον αὐτῶν μετισταῖν, πυ-
ραίνου πῶς δάπφασιν λύσαι βουλό-
μδρος, καὶ ἡδνημδρους ἐμδνησῶν δέ-
λων, καὶ ὅτῳ ἀπίοις καταναλάσαι
βουλόμδρος βαρβαροῖς· καὶ θαυ-
ματουργεῖ τὰ ποιῶντα θεός, τὸ πῦρ
φυλάξας ἐν ἰδίοις ὄροις, καὶ δρόσον
Ἰπιδείξας. καὶ ἵνα τρεῖς παῖδες σω-
θῶσι, θαυματουργεῖ τὰ ποιῶντα θεός,
ἵνα δὲ σωσῆ κόσμον θεός, ἀμφιβάλλ-
εις ὅπ αὐτὸς μείνας θεός γέρονεν
αἰθεροῦ; ἐκ ἐδέηθη φλόγα μετα-
βαλεῖν, ἵνα δρόσον ἐργάσῃται· καὶ
αὐτὸς αἰθεροῦ γηέδαται βουληθείς
διὰ σωτηρίῳ αἰθεροῦ, πῶς ἐαυτῶ
φύσιν ἐδέηθη μεταβαλεῖν; πῦρ ἔμει-
νε, καὶ γέρονε δρόσος· καὶ σὺ λέ-
γεις· πῶς ἡμῶν θεός ἐ γίνεται αἰ-
θεροῦ; ἐπειδὴ γὰρ πῶς φύσιν ἡμῶν
βουλόμδρος σωσῆ θεός, οὐ δὲ ἐπέ-
ρον πῶς σωτηρίῳ ἡμῶν, ἀλλὰ δὲ
ἐαυτῶ καταποδύασεν· ἐπειδὴ πᾶσα
κλίσις ἡτόνε πρὸς σωτηρίῳ ἡμῶν,
ἐξῆν ἐχόντων καὶ κακίας καὶ πλά-
νης· ἵ γὰρ μακρὰ τῆς κακίας σὺν-
ἡδα αὐτῶ φύσεως πῶς αἰθεροῦ
ἐχέρετο, παρωσαμδρῆ πῶς φύσιν.
πρὸς φήτευσε πρὸς φήτης, ἀλλ' ἡτό-
νε ὁ λόγος, τῆ κακία νικῶμδρῳ.

Concil. Tom. 6.

sed vinum erat, idemque quod
videbatur: quod erat flamma,
hoc factum est ros, [non flam-
ma mutata, & manifestant hoc
Babylonii; sed manente quod
erat, facta est ros,] & testantur
iusti. Nequaquam ergo vltra in-
terrogas me modum signorum
Dei; rursus enim dicam tibi:
Miracula ostendunt quidē quia
facta sunt, Deo autem relinquo
miraculorum nosse rationem.
Proinde dic mihi, hæc miracu-
la fecit Deus, & flammam ro-
rem fecit, neque flammam mu-
tans, & in rorem illam conuer-
tens; soluere volens tyranni
sententiam, & vindicare stu-
dens iniustitiam passos, atque
noxios consumere barbaros:
& huiusmodi miracula Deus o-
peratus est, ignem in suis custo-
diens terminis, & rorem osten-
dens. Et vt tres pueri liberaren-
tur, talia miracula fecit Deus:
vt autem mundum saluum face-
ret Deus, dubitas quia ipse ma-
nens Deus factus est homo? Non
indiguit flammam mutare vt
rorem efficeret; & ipse fieri
volens homo propter salutem
hominum, suam naturam per-
mutare necesse habuit? Ignis
manens factus est ros, & tu di-
cis, Quomodo permanet Deus
& fit homo? Quia naturam no-
stram saluare volens Deus,
non per alios salutem nostram,
sed per semetipsum molitus
est: quia omnis creatura infir-
ma erat ad salutem nostram,
cum inolitus in nobis esset vi-
tium & erroris habitus: nam
longa nequitie consuetudo
pro natura hominibus erat,
& repellebat naturam. Pro-

Bb

Hebr. 1.

Angeli nostræ salutis ministri erant; & attestatur magnus Paulus de angelis dicens: *Numquid omnes sunt administratorii spiritus, ad ministerium destinati propter eos qui salutem hereditate possessuri sunt?* Angelus melior natura, ministrabat ad salutem nostram; sed non liberabatur homo, ad nequitiam sponte incumbens. Imbecilla igitur erant omnia ad vincendam hominum negligentiam. Nequitia enim improborum, bonorum studia superabat. non quia vincitur Deus; sed quia arbitrio liberæ potestatis virtutem committit. Necessitate enim non cogit te ad recte facta, neque nolentem trahit ad virtutem, ut voluntariam ipse virtutem comparans, illam tuum opus efficias. Quid ergo? Quoniam & prophetae victi erant, nihil proficiebant doctores, & lex infirma erat, & angelorum studia frustra erant, voluntate hominum non sequente quæ bona sunt; ipse naturæ creator aduenit, ut naturam victam erigeret; & aduenit non fonitu perstrepens tamquam Deus, neque tonitruis aures percutiens, neque nube circumamictus, & ignem terribilem in nube demonstrans, neque tubæ sono audientes terrës, sicut olim Iudæis apparuit, ut timorem iniiceret [indeuotis;] neque arcens famulum, sed eum gratia magis & bonitate euocat. [Propterea non venit cum imperiali fastigio,] nec fatellitium inducit archangelorum; non mouet angelorum exercitus; non enim terrere volebat fugitiuum suarum legum:

Exod. 19.

ἄγγελοι λειτουργοὶ τῆς ἡμετέρας ἐγίνοντο σωτηρίας· καὶ ἰδὲ πρὸς τὸν μέγαν Παῦλον λέγων περὶ ἀγγέλων· οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν δοποσελλόμμενα, διὰ τοῦ μέλλοντος κληρονομεῖν σωτηρίαν; ἀγγέλου ὁ κρείττων πλὴν φύσιν ἐλείβουρα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ ἐσώζετο ἀνθρώπου, τῆς κακίας ἀποουδαίως ἐγκείμενον. ἦτόνει οὐκ ἅπαντα πρὸς ἀνθρώπων πλὴν ἀμέλειον· ἢ γὰρ κακία τῆς πονηροῦ πλὴν ἀποουδαίως ἐνίκα τῆς ἀγαθῶν· οὐχ ὅτι νικᾷται θεός, ἀλλ' ὅτι γνώμη τῆς ἀπεξοισίου πλὴν ἀρετῆς ἄπληρῆς. ἀνάγκη ἐκ ὧδε σε πρὸς κατὰρτώματα, οὐδὲ μὴ βουλόμμενον ἔλκει πρὸς ἀρετῆν, ἵνα σὺ πλὴν ἀρετῆν κατὰσκηδάσας ἐκούσι, σὸν αὐτῆν ποιήσῃ κατάρτωμα. ἢ οὐκ ἐπειδὴ καὶ πρὸς φῆται ἐνεπίκνωτο, καὶ ἐκ ἐνήργου διδασκαλοὶ, ἐ νόμος ἦτόνει, καὶ ἀγγελοὶ τῆς ἀποουδαίως ἀπέπυχα, τῆς γνώμης τῆς ἀνθρώπων ἐκ ἐκούσης τοῖς ἀγαθοῖς, αὐτὸς ὁ τῆς φύσεως ποιητῆς ἐπεδήμησε, φύσιν νενικημένῃ ἀγορῶσαι βουλόμμενον· καὶ ἀφραγίνεται, οὐ κτυπῶν ὡς θεός, οὐδὲ βροντῆς κατὰ πλῆθον τὰς ἀκοάς, οὐδὲ γνόφου πειθαλλόμενον, καὶ πῦρ φοβερόν ἐν τῷ γνόφῳ δεικνύς, οὐδὲ σάλπιγγος ἤχῳ τοῦ ἀκούοντος δεδιπόμενον, ὡς ποτε τοῖς Ιουδαίοις ἐπεφάση, φόβον ἐμπιστῶν οὐ θεῶν οὐκ οἰκέτι, χεῖρ δὲ μάλλον αὐτὸν πρὸς αὐτὴν καὶ ἀγαθότητι. οὐ δορυφορίας ἐπάγεται ἀρχαγγέλων· οὐ κινεῖ τὰ τῆς ἀγγέλων στρατόπεδα· οὐ γὰρ ἠδύλησε φοβῆσαι τῶν φυλάδα τῆς ἐκείνου νόμων γηρόμμενον.

ANNO
 CHRISTI
 431.

* σοφίας
 Lat.

ἀλλ' ἔρχεται ὁ πάντων κύριος ἐν δού-
 λου μορφῇ, πτωχείᾳ περιβαλλόμε-
 νος, ἵνα μὴ * σοφίᾳ τὸ θεῖον ἐν
 ἀδήλω ὑκτεται χερίῳ, ἀλλ' ἐν ἀφανῇ
 πρὸς ἑμῶν ἐκλεξάμενος· διὰ πτω-
 χῆς ὑκτεται παρθέτου, καὶ πάντα πτω-
 χῆ περιλαμβάνεται, ἵνα ἡσυχῶς
 πρὸς σωτηρίᾳ ἀρβύσῃ ἡμῶν.
 ἐν ᾧ ἡ ἐπιδοξία ἐτέθη, καὶ πλο-
 τον πολὺ περιβαλλόμενος περιέ-
 νετο, εἶπον αὖ ἡ ἀπίστοι, ὅτι ἡ τῆς πλού-
 του δαπάνη τὴν μεταβολὴν τῆς οἰκου-
 μῆνης εἰργάσατο. εἰ τὴν μεγάλῃ Ῥώ-
 μῃ εἴλετο, πάλιν τῇ δυναστείᾳ τῆς πο-
 λιτῆς τῆς οἰκουμῆνης τὴν μεταβολὴν
 ἐλογίζοντο. εἰ ἕως ἐξῆτο βασιλείας,
 τῇ δυναστείᾳ τὴν ὠφέλειδον ἐπέγρα-
 φον· εἰ νομοθέτου ἐγεγόνει ἕως, αὖτ'
 τοῖς περιστασμοῖς τὴν ὠφέλειδον ἐπέ-
 γραφον. ἀλλὰ τί ποιεῖς πάντα τὰ ἔργα
 πτωχῆ καὶ ὠτελή, πάντα μέτετα, καὶ
 τοῖς πλείοσιν ἀφανῇ, ἵνα θεοῦ μόνῃ
 γνωστοῦ τὴν οἰκουμῆνῃν μετακοσμή-
 σαι. διὰ τὸ πτωχῆ αἰρεῖται μη-
 τέρα, πτωχῆ πατερίδα, ἐν δεῖς
 τοῖς χερίμασι γίνεται, καὶ τὴν ἐν δεῖς
 ἐρμηνεύεται ὅτι ἡ φάτις οὐχ ὑπαρ-
 χούσης γὰρ κλίνης ἐφ' ἧς κατα-
 κλιθῆ ὁ κύριος, ἐν φάτις πίπτει,
 καὶ γίνεται τῆς χεῖρας τὸ ἄπορον περι-
 φητείας κἀλλιστον μὲνυμα. ἐν φά-
 τισ γὰρ κατετέθη, μὲνύων ὅτι καὶ ἄλο-
 γων ἔσται ἕρση. ὁ γὰρ τῆς θεοῦ λόγος
 πρὸς ἑαυτὸν ἀφείλετο καὶ πλου-
 σίοις, καὶ πένιται, καὶ ἐλλογίμοις, ἐν
 τῷ λόγῳ βραδείς, πένια τε συζῶν,
 καὶ ἐν φάτις πεθεῖς. ὁρᾷς πῶς τῆς
 χεῖρας ἡ ἐν δεῖς περιφητείας εἰργά-
 σατο, καὶ ἡ πτωχεία ἡμᾶς πτω-
 χῶσαντα ὑπεροσίου πάντων ἀπέδειξεν;

Concil. Tom. 6.

fed venit omnium Dominus in
 ferui forma, paupertate circum-
 amictus, vt prædam non abster-
 reret; in ignobili nascitur loco,
 obscurum agrū ad natiuitatem
 eligens; de paupere nascitur vir-
 gine, & omnia vilia suscipit, vt
 sine strepitu ad salutem homi-
 nem venaretur. Nam si nobilit-
 ter natus esset, & diuitiis multis
 circumamictus accessisset, dice-
 rent vtique infideles quoniam
 diuitiarū largitas mutationem
 orbis terrarum fuisset operata.
 Si maximam Romam elegisset,
 rursus potentia ciuium muta-
 tionem orbis terrarum tribue-
 rent. Si filius fuisset imperato-
 ris, potentia vtilitatem ascribe-
 rent. Si legislatoris factus fuisset
 filius, eius præceptis vtilitatem
 ascriberent. Sed quid facit? Om-
 nia exigua & vilia opera, omnia
 mediocria, & plerisque obscu-
 ra, vt diuinitas sola cognoscere-
 tur orbem terrarum transfor-
 maffe. Propterea pauperulam
 elegit matrem, pauperiorem pa-
 triam; pecuniarum fit inops;
 eamque inopiam tibi indicet
 præsepe. Cum enim non esset
 lectus in quo Dominus reclina-
 retur, in præsepi ponitur, & fit
 * vsus inopia prophetia præcla-
 rum indicium. In præsepi enim
 positus est, quia indicabat quod
 etiam irrationabilium cibus foret.
 Dei namque Verbum ad
 semetipsum trahebat & diui-
 tes & pauperes, eloquentes &
 tardiloquos, cum paupertate
 viuens & in præsepi positum.

Vides quomodo rerum indi-
 gentia operata est prophetiam,
 & paupertas eum qui pro-
 pter nos pauper factus est, ac-
 cessibilem vniuersis ostendit?

Bb ij

* necessita-
 tis

Nemo enim metuens sublimes Christi diuitias, refugiebat; neminem accedere ad eum imperii celsitudo prohibuit: sed communis apparuit & pauper, qui semetipsum omnibus obtulit ad salutem. In præsepi namque proponitur Dei Verbum, & per medium corpus, vt licentiam habeat tum rationalis, tum irrationalis particeps fieri cibi salutaris. Et hoc, *puto, etiam propheta prius clamabat, præsepi huius sacramentum enarrans: *Cognouit, dicens, bos*

* fortassis

Isa. 1.

* postforem

* creatorem suum, & asinus ipsum præsepe Domini sui: Israel autem me non cognouit, & populus me non intellexit. Nam licet sermo simpliciozem sensum habeat, ostendens Hebræum ipsis brutis rudiozem: sed tamen potest & hoc significare, præsepe Domini subostendens, in quo ille positus, ratione carentibus cibis factus est. Non enim indefinite propheta præsepe significat, sed ipsum hoc præsepe inquit Domini sui; ea definitione, vt puto, præsepe definite significas. Sed hæc quidem philosophetur qui voluerit, & se varia contemplatione scripturæ diuinæ oblectet. Porro nos ostendimus quia pauper est factus propter nos qui diues erat ratione diuinitatis, vt salutem omnibus perceptibilem faceret. Quod etiam significans magnus Paulus dicebat: *Propter nos pauper factus est, cum diues esset, vt nos illius paupertate ditaremur.* Et quis erat ille diues, & qua re diues? & quomodo iste pauper factus est propter nos? dicant nobis qui a Dei Verbo separant hominem,

2. Cor. 8.

οὐδείς γὰρ δεδοικώς τῆς Χειρὸς πλοῦ-
τον ὑπερόργκον ἀρταμος ἰω· οὐδέ-
να προσελθεῖν ἀπὸ βασιλείας ὑψους
ἐκάλυπεν· ἀλλὰ κοινὸς ὡφθη καὶ
πένης, ὁ πᾶσιν ἑαυτὸν εἰς σωτηρίαν
προσθείς. ἐν φάτῃ γὰρ ὁ τῆς θεοῦ
καταπέταται λόγος, καὶ διὰ μέσου τῆς
σώματος, ἵνα ἀδύνατον ἔχη ὁ λογικὸς τε
καὶ ἀλογος μεταλαβῆν τῆς σωτη-
ριᾶς Ἰσφῆς. καὶ τῆτο τὰχα καὶ ὁ
προφήτης προέφηρον ἐβόα, τῆς φά-
της ταύτης διηγεύμενος τὸ μυστήριον
λέγων· ἔγω βοοῖς (Ⓢ) κτισάμενον,
καὶ ὄνος πτω φάτῃ τῶ κτελείου
αὐτῷ, Ἰσραὴλ δὲ με ἐκ ἔγω, καὶ ὁ
λαὸς με οὐ συνῆκαν. εἰ γὰρ καὶ ἀ-
πλουτέραν ἐνοιᾶν ὁ λόγος ἔχῃ, δι-
κνὴς (Ⓢ) Ἑβραῖον τῆ ἀλόγων ἀγνω-
μονέστερον, ἀλλὰ * δυνάται αὐ καὶ
τῆτο δηλοῦν, φάτῃ τῆ ὑποδκνὴς
τῆ κτελείου, ἐφ' ἣ πεθεῖς, Ἰσφῆ πῶς
ἀλογωτῆροις ἐγγύετο. καὶ γὰρ ἐκ ἀοελ-
τως ὁ προφήτης φάτῃ τῆ δηλοῖ, δι-
κὰ πτω φάτῃ τῆ ταύτῃ ἔφη τῆ κτε-
λείου αὐτῷ, τῷ * ἀνδραπῶ πύτω,
οἶμαι, πτω φάτῃ τῆ ὡλεσιμῆως ση-
μαίνων. καὶ ταῦτα μὲν φιλοσοφεῖται
* ὁ βουλόμενον πτω ποιικίλλω, θεω-
εἶα τῆς θείας γραφῆς ἐντυφῶν.
λίμεις δὲ ἐδείξαμεν, ὅτι ἐπιώχουσε
δὲ ἡμαῖς ὁ πλούσιος τῶ τῆς θεοπτος
λόγω, εὐληθῆ (Ⓢ) πᾶσι πτω σωτη-
εἶαν ποιῶν. ὁ δὲ καὶ σημαίνων ὁ μέ-
γας Παῦλος ἔλεγε· δὲ ἡμαῖς ἐπιώ-
χουσε πλούσιος ὢν, ἵνα λίμεις
τῆ ἐκείνου πτωχεῖα πλουτήσωμεν.
καὶ τίς ἰω ὁ πλουτῶν; τί δὲ ἐπλού-
ται; καὶ πῶς οὗτος ἐπιώχουσε δὲ
ἡμαῖς; λεγέτωσαν ἡμῖν (Ⓢ) τῆ θεοῦ
λόγου διαουῶτες (Ⓢ) ἀνδραπῶ,

* τῆς δι-
κνῆς

* ἡ ἀνδρα-
πῶ

* ὁ βασι-
μῆος, τῆ
ποιικίλλω
εἶα 1.

ANNO
 CHRISTI
 431.

καὶ τὸ ἐνωθέν διιστῶντες τῆ μνήμη τῆ
 φύσεως, εἰ δύο ἕνα λέγοντες **Ϡ**
 Χριστὸν, καὶ τὸ ἁπλοῖα μόνῃ, πρὸς
 διπολοῖαν κομίζοντες. ὡς ὁ πλούσιος,
 εἰπέ μοι, πῶς ἐμὲ πτωχεύει ἐπιώχλυ-
 σεν; ἄρα ὁ Φαινόμενος ἀνθρώπος, ὃν
 διίστας τῆς θεότητος; ἀλλ' οὐδέ ποτε εἰς
 ἐχθρότητα πλούσιος. ἢ πτωχός, ἐκ πτω-
 χῶν πωροτέρων περὶ. ὡς οὐκ ὁ
 πλούσιος, καὶ ἡ πλουτῶν ἡ, ὃς δι' ἡμᾶς
 ἐχθρότητα πένης; θεός, Φησὶν, ἐπλούτη
 πῶς κείσιν. ἐκουσθε θεός καὶ πένης ἐχθ-
 ροτητα, ἰδίαν πενίαν πῶς τῆ ὀρθοῦτος
 ποιούμενος. ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ ἐπλούτει
 πῶς θεότητι, **Ϡ** δι' ἡμᾶς πένης ἐχθρότητα.
 οὐδέ γὰρ **Ϡ** ἀνθρώπον ἀν' εἰσὶ πλου-
 τῶν, πτωχὸν ὄντα καὶ φύσει καὶ χημεί-
 σιν. εἰ δὲ γὰρ **Ϡ** πλουτῶντα θεότητος
 ἀξίαν, πτωχὸν ἀν' εἰσὶ, μὴ πωρο-
 τῆς αὐτῶν **Ϡ** ἀνθρώπων. διὰ τῆτο καὶ
 ὁ δόξοτος σιμάτων δόξου θεότητος
 ἀνθρώποις παθήμασι, ἐκ ἁπλοῖα
 διαίτησιν, εἰ δὲ λόγῳ διαίτησιν τὰ ἐνω-
 θέντα βουλόμενος, **Ϡ** αὐτὸν ἐφ' ἡ πτω-
 χῶν θεότητι, καὶ πτωχεύει παθήμασι.
 καὶ τὸ μὲν δι' ἑαυτὸν ἐστὶ, τὸ δὲ δι' ἡμᾶς
 πεπονθέναι. εἰ δὲ ὁ πλουτῶν πῶς θε-
 τηται, πτωχεύει πῶς ἀνθρώπων πτω-
 χείδου, πῶς οὐκ καὶ τὰ λοιπὰ πέπονθεν,
 ἀπαξ ἀνθρώπος διὰ φιλανθρώπου
 γινέσθαι ἐλόμενος; ἀλλὰ ταῦτα μὲν
 ἐπὶ τῶτον. Σύ μοι βλέπε τὸ πτω-
 χῆτατον οἶκημα τῆ πλουτῶντος **Ϡ**
 οὐρανόν, βλέπε πῶς φάνηται τῆ ἐπὶ
 τῆ χερουβίμ καθεμένη, βλέπε ἀσάρ-
 γανα τῆ δῆσαντος φάμμου τὸ πέλα-
 γος. βλέπε πῶς κάτω πτωχεύει, **Ϡ**
 ἀνω πλουτῶν ἀπὸ λογίζομενος. οὕτω

& quod unitum est separant
 commemoratione naturarum,
 duo quædam dicentes Christū,
 & illud, Sola cogitatione, ad sui
 defensionem afferentes. Quis
 ergo, cum esset diues, dicit
 mihi, mea paupertate factus est
 pauper? Num qui apparuit ho-
 mo, quem tu separas a diuinitate?
 Sed nunquam iste fuit diues,
 sed pauper ex pauperibus paren-
 tibus natus. Quis ergo diues ille
 est, & quibus rebus diues, qui
 propter nos factus est pauper?
 Deus, inquit, diues erat creatu-
 ra sua. Ergo Deus pauper etiam
 factus est, aspectabilis naturæ
 paupertatē suam faciens. Nam
 idem ipse diues erat diuinitate,
 & propter nos pauper factus est.
 Neque enim hominem dicere
 poteris diuitem esse, qui pauper
 est & natura & opibus; neque
 diuitem diuinitatis maiestate
 pauperem factum, si ei quæ hu-
 mana sunt, non attribueris. Pro-
 pterea & Apostolus gloriam
 diuinitatis humanis passionibus
 coniungens, neque intelligen-
 tia diuidere, neque ratione se-
 parare quæ unita sunt volens,
 eundem ait diuitem diuinitate,
 & pauperem passionibus factū;
 & aliud quidem per se esse, aliud
 autem propter nos passum fuisse.
 Quod si qui diues est diuini-
 tate pauper fit humana pauper-
 tate; quomodo non etiam reli-
 qua passus est, cum semel homo
 fieri propter clementiam vo-
 luisset? Sed hæc quidem hæc-
 tenus. Tu autem respice mihi
 pauperrimum habitaculum e-
 ius, qui diues est cælo; vide
 prælepe sedentis supra cheru-
 bim; vide pannis obsitum eum
 qui pelagus arena deuinxit; vi-
 de deorsum paupertatem, diuitias
 eius sursum considerans. Sic

etenim gratiæ & benignitatis videbis magnitudinem, si tantam Dei condescensionem reputaueris. Nam in hac ipsa paupertate diuitiæ eius diuinitatis ostenduntur, cum stella magis indicaret pauperem, & barbaros ad præsepe pauperis adduceret. Quin etiam angeli gaudentes hunc prædicabant pauperem pastoribus, canentes diuitias diuinitatis eius. Nam & magi ei qui videbatur thus obtulerunt tamquam Deo, non separantes naturam a natura, neque cogitatione diuidentes quod vnitum est, sed semel miraculo cum qui apparebat noscences Deum, thus obtulerunt, eo munere diuinam dignitatem indicantes. Neque etiam angeli intelligentia, vt tudicis, quod natum est, a Deo Verbo separauerunt; sed eundem esse scientes & visibilem & intelligibilem, clamabant dicentes: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas.* & non alia quidem dicentes, vt ipse facis, cogitantes autem alia; & verbis quidem confitentes vnum Christum Iesum, cogitatione autem diuidentes eundem, ficuti tu sensus habens repugnantes verbis; sed vnum eundemque glorificant Deum. Ergo & in paupertate & in præsepe cunctis apparebat. Propterea & pannis inuolutus est, & ab angelis glorificatur, [& in præsepe positus, & a stella denuntiatus;] non a stella descendente ad magos: neque enim stellæ loca permutant: sed quoniam Chaldaeorum terra plurimos habet stellarum motus insipientes,

Matth. 2.

Luc. 2.

Matth. 2.

Luc. 2.

γαρ καὶ χεῖλος καὶ φιλανθρωπίας ἰδοὺς τὸ μέγεθος, εἰ πῶς ἑσπύτιω τῆ θεοῦ λόγου λογιῶ συγκαταβάσιν· καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ πτωχείᾳ ὁ πλοῦτος αὐτῆς τῆς θεότητος δείκνυται, ἀστέρων τοῖς μάγοις δηλοῦντος ὅτι πέννητα, καὶ ἐπὶ βαρβαροῖς ἄγνωτος ὅτι πῶς φάτινλω τῆ πέννητα. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγγελοὶ χαίροντες τῆτον ἀνησθηλον ὅτι πῶς πῶς ποιμῆσιν, ἄδοντες ὅτι πλοῦτον αὐτῆς τῆς θεότητος. καὶ γὰρ ὁ μάγοι τῶ φαινομένῳ ὅτι λίβανον προσεκόμισαν ὡς θεῷ· οὐ διίστωντες πῶς φύσιν τῆς φύσεως, οὐδὲ ὅτι νοίαις τέμνοντες ὅτι ἰωωιδῶν· ἀλλὰ ἀπαξ τῶ δαύματι ὅτι φαινομένῳ εἰδότες θεὸν προσφεροῖσι λίβανον, ἀπὸ τῶ τυπῶ δεικνῶ ἀξίαν κρίνοντες. οὐδὲ ἀγγελοὶ τῆς ὅτι νοίαις τῆς κατὰ σε τὸ περὶ τῆ θεοῦ λόγου διέστησαν, ἀλλὰ ἕνα καὶ ὅτι αὐτὸν εἰδότες καὶ ὅτι ὅτι καὶ νοοῦμεν, ἐβόων λέγοντες· δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ὅτι τῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις διδοῦναι. καὶ ἐκ ἄλλα μὲν λέγοντες κατὰ σε, ἄλλα δὲ ὅτι νοοῦντες· καὶ ῥήμασι μὲν ὁμολογοῦντες ἕνα Χριστὸν Ἰησοῦν, ὅτι νοίαι δὲ διαιροῦντες ὅτι αὐτὸν, ὡσπερ καὶ σὺ, ἐνοίαις ἔχων μαχομένης τοῖς ῥήμασιν· ἀλλὰ καὶ ἕνα καὶ ὅτι αὐτὸν δόξάζοισι θεόν. καὶ ἐν πενία τῶν καὶ ἐν φάτιν τῆς πᾶσιν ἐφαίνετο. διὰ τῆτο καὶ ἐν ἀσπρηνοῖς ὅτι, καὶ ἐπὶ ἀγγέλων δόξάζονται· οὐ τῆ ἀστέρος καταβάτου πρὸς ἐπὶ μάγοις· οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶ τοῖς ἀμείβοισιν ὅτι ἀστέρες· ἀλλὰ ἐπειδὴ τῆ Χαλδαίων ἐν γῆ πολλοὺς ἔχῃ τῆ κινήσῃ τῆ ἀστέρον προσέχοντες,

ANNO
 CHRISTI
 431.

ἡ δὲ δυνάμις ἢ κρείττων ὀδηγούσα τῶν
 μάγους, ἀστέρους ἀνέλαβεν ἰδίωμα· ἵνα
 ἀφ' ὧν ἕμαθον Ὁ Χαλδαῖοι, μάθωσιν
 ὃ ἐκ ἠθέων· καὶ ἀστρονομία προσέ-
 λθοντες, αὐτοῖς τοῖς ἀστροῖς τὰ τῆς Χρυσῆς
 διδασκῶσι μυστήρια. ὅτι γὰρ ἐκ τῶν
 ἀστῆρ, ἀλλὰ δυνάμις ἀγγελικὴ ὀδηγού-
 σα τῶν βαρβάρους πρὸς τὴν δόξ-
 λειαν, αὐτὸς ὁ διαγγημιστὴς δηλοῖ, ὅτι
 ἀστέρων τῶν καὶ ἐν ἡμέρᾳ φαίνονται,
 ποτὲ δὲ καὶ κρύπτεται λέγων· ἄλλοτε ὅ-
 τι ὀδηγεῖν αὐτὸν τῶν μάγους φησὶ,
 καὶ σὺ αὐτοῖς ὅτι τὴν Βηθλεὲμ ἰέ-
 ναι· ὅτι ἐκ αὐτοῦ ἐπίσταται τῶν σωτη-
 ρῶν ἀστέρων· δὴλον τῆς ἀειότητος ποιῶν,
 ἀλλὰ δυνάμιν ἐν ἀστρονομίᾳ φαι-
 νομενῶν τοῖς ἀστρονόμοις. τὸ δὲ καὶ ἐστὶ
 ἐπιτακτὴ τοῦ παιδίου, ὡς τῆς ἀστέρους ῥη-
 δὴν, δυνάμιν ἐστὶ τὸ φαινόμενον, μη-
 νύσασα φάσις. οὐ γὰρ αὐτοῦ ἐν ἕρα-
 νῶν πελαγικῶν ἀστῆρ δῆλος ἐχέουτο
 ἐπιτακτὴ τοῦ παιδίου· ἐπειδὴ τὸ τῆς δια-
 στήματός μετέστος, τῆς ὀφθαλμοῦ κλέπτει
 τὴν κρίσιν, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ κίνησιν τῶν
 ἀστέρων δὴλον τῆς ἀειότητος ποιῶν. ἐστὶ
 φησὶν, ὃ ἀστὴρ ἐπιτακτὴ οὐ τὴν παιδίον.
 ἰσχυρῶς δόξασι τὸν τῆς ἕως ὁ φαινόμε-
 νος ἀστὴρ, χρομαλωτῆρος γέροντες, ἵνα
 τῆς σῆσος δείξῃ τῆς βασιλείας τὴν γή-
 κησιν. καὶ γὰρ ὡς βασιλέα ἐζητοῦν Ὁ
 μάγοι, βασιλείας ἐπιρωτῶντες Ὁ πό-
 κων, καὶ τοῖς Ἰουδαίοις λέγοντες· ποῦ
 ὄσιν ὁ περθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;
 εἰδομεν γὰρ αὐτὸν Ὁ ἀστέρων ἐν τῆ
 ἀνατολῇ, καὶ ἠλδομεν προσκυνοῦσιν
 αὐτῶν. βασιλέα ζητοῦν, ὃ μάγοι καὶ
 ἕως ἐνεκὸν ὡς θεῶν προσφῆρες Ὁ
 λίβαν Ὁ; ἀλλ' οἶδα καὶ βασιλέα,
 καὶ θεῶν ἐγνώρισσα. διὰ τῆς τοῦ καὶ χρυ-
 σῶν αὐτῶν προσφῆρα καὶ λίβαν Ὁ,

virtus quaedam præstantior de-
 ducens magos assumpsit stellæ
 speciem, ut ab iis ipsis quæ di-
 dicerant Chaldæi, quod ne-
 sciebant agnoscerent, & cum
 astronomiæ studium adhibe-
 rent, ab ipsis astris Christi my-
 steria docerentur. Quod enim
 non erat stella, sed virtus an-
 gelica ducens barbaros ad pie-
 tatem, ipse euangelista signi-
 ficat cum dicit, stellam hanc
 in die aliquando quidem ap-
 paruisse, aliquando rursus la-
 tuisse, alias vero deduxisse ma-
 gos, & cum ipsis in Bethlehem
 profectam esse: quod nemo uti-
 que facere dixerit vllum e soli-
 tis sideribus sensui notis, sed
 virtutem in stellæ figura astro-
 nomis apparentem. Quod au-
 tem ait de stella, etiam stetit
 eam super puerum, virtutem
 esse, quod apparebat, manifeste
 indicabit. Nulla etenim stella
 quæ in cælo sita est, super pue-
 rum stare conspecta est, quo-
 niam spatii magnitudo aspectus
 iudicium fugiens, neque sta-
 tum neque motum stellarum
 manifestum sensui facit. Stetit,
 inquit, stella supra locum ubi
 erat puer. Ergo relinquens alti-
 tudinem stella quæ apparebat,
 humilior facta est, ut statu suo
 natiuitatem regis ostenderet.
 Nam tamquam regem quære-
 bant magi, regis natiuitatem
 interrogantes, Iudæisque di-
 centes: Vbi est qui natus est
 rex Iudæorum? Vidimus enim
 stellam eius in oriente, & veni-
 mus adorare eum. Regem quæ-
 ris, o mage? Et cur tamquam
 Deo thus offers? Sed noui &
 regem & Deum. Propterea
 & aurum ei offero & thus,

Matth. 2.

Ibidem.

Ibid.

muneribus simul Deum, simul regem designans.

Sed iste, qui tunc magos ineffabili virtute ad pietatem traxit, idem lætam hanc festiuitatem hodierno die constituit; non iam in præsepi positus, sed in hac salutari mensa propositus. Illud namque præsepe mater factum est huius mensæ. Propterea in illo est positus, vt in ista edatur, & fidelibus fiat salutaris cibus. Sed illud præsepe quidem claram hanc mensam designauit, Virgo autem choros istos virginum germinauit; Bethlehemitici autem diuersorii vilitas, clara hæc templa extruxit; & panni, quibus tunc inuolutus est, facti sunt præsentium resolutio peccatorum. Vides illius paupertatis quæ nunc spectentur egregia opera? Vides paupertatem tantarum factam diuitiarum parentem? Numquid obest illa deorsum Vnigeniti ad exiguum tempus abiectio, quæ tantas diuitias contulit orbi terrarum? Quid ergo exprobras Christo Bethlehemiticam humilitatem? Cur paupertatem profers in medium, lucra exinde orbi terrarum parta non computans? Cur indignam dicis Deo passionem, quæ tantorum bonorum facta probatur occasio? Cur aufers Vnigenito vulnera, quæ tantam salutem hominibus attulerunt? Cur adhæres passionibus, & non vides quanta sint nunc bona a passionibus illis perfecta? [Cur passionem indignam dicis Deo, quæ soluit diaboli tyrannidem?] Cur paupertatem dicis indignam Deo, per quam mundus pietate ditatus est?

* profuderunt?

τοῖς δώροις ὁμοῦ καὶ θεὸν καὶ βασιλέα μιλύων.

Ἀλλ' ὁσῶν, ὁ τότε μάγους ἐλώσας δόξηται δυνάμει πρὸς τὴν δισέβειαν, καὶ νῦν τὴν φαίδραν πανήγυριν συνεκρότισε σήμερον, ἐκ ἐπιφάντην πεδίμων, ἀλλ' ἵππ' ἧς σωτηριώδους θεραπείας ταύτης προκειμένη. ἐκείνη γὰρ ἡ φάντη τῆς θεραπείας ταύτης μήτηρ ἐγγύετο, διὰ τὸ ἐκ ἐκείνης ἴδεται, ἵνα ἵππ' ταύτης βροθῆ, καὶ γένηται τοῖς πιστοῖς σωτήριον ἔδεσμα. ἀλλ' ἡ μὲν φάντη τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀνέδειξε θεραπείαν, ἡ δὲ ἀφ' ἑσθ' ἡ χοροῖς τυτύποις ἐβλάστησε τῆς παρθενίας. ἡ δὲ τῆ ἐν Βηθλεὲμ οἰκίου ὠτέλεια ὁσῶν ἀφ' ἑσθ' ἡ τυτύποις ἀνέδειξε ναοῦ. τὰ δὲ τότε σπάργαντα ἵππ' νῦν ἀμύθημάτων λυπηρὰ γέγονεν. εἶδες τῆς τότε πενίας τὰ νῦν φαίνοντα κατορθώματα; εἶδες πτωχίαν ἑσθ' του πλοῦτου γενημένην μητέρα; μὴ βλάπτει ἡ κατὰ τὴν μονογυοῦ πρὸς ὀλίγον ὠτέλεια, ἑσθ' τον πλοῦτον τῆ οἰκουμένη κομίσεια; ἡ οὐκ ὀνειδίσεις χεῖρῶν τὴν ἐν Βηθλεὲμ ὠτέλεια; διὰ τὴν πένιν φέρεις εἰς μέσον, τὰ δὲ αὐτῆς κέρδη τῆ κόσμου μὴ λογίζου; διὰ τὴν ἀνάξιον λέγεις θεοῦ πάθος, ἑσθ' των ἀγαθῶν γενημένην προξενῶ; διὰ τὴν ἀφαιρῆ τῆ μονογυοῦ τὰ τραύματα, ὅς ἑσθ' τὴν σωτηριῶν * α. ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐπήγαγε; ἡ παρακατέλη παθημασι, καὶ οὐ βλέπεις ἵππ' παθημάτων τὰ νῦν γενημένα κατορθώματα; διὰ τὴν πένιν λέγεις ἀνάξιαν θεοῦ, δι' ἧς ὁ κόσμος πλουτεῖ τὴν δισέβειαν; διὰ

ANNO CHRISTI 431.

* πειρασμοῦ

διὰ τὴν θάνατον ἀνάξιον θεοῦ λέγεις, ὃ θεὸς ἀνήλωσε θάνατον; ἴσως ἐνεκεν σαυρὸν οὐ λέγεις θεοῦ, ὃ θεὸς πλὴν κακίᾳ τῶν δαίμονος ἐξιδιάμειβεσε; διὰ τὴν τῆς τοῦ μόνου οὐ λέγεις θεοῦ, ὅς πλὴν ἡμῶν ἀμάρταν τῶν ξύλων προσήλωσε; μὴ διαβάλης πάσῃ, ἀφ' ὧν ἀπάχα ἵκνεται. μὴ διασύρης διτέλειον, ἀφ' ἧς διαβόλου τυραννὶς καταλύεται. μὴ ὀνειδίσης ῥάπισμα θεοῦ, δι' οὗ τῆς ἀμάρταν (W) ἀνθρώπου ἠλυθέρωσε. μὴ θεοῦ δεσμὸν εἰπὴς ἀνάξι (W), ὃ (W) δεσμὸν τῆς ἀμάρταν ἀνέλυσε. μὴ λέγε πενίαν διὰ ξύλου θεοῦ, ὅτι ὁ διάβολος πλουτῶν πλὴν πλανίῳ ἐπώχλωσε. μὴ καταγῆς σαυροῦ, βωμοῖς καταλύοντος. μηδὲ ἐξουπλισῆς ἡλεις, οἷς πλὴν οἰκουμένην Χριστὸς εἰς εὐφρόνημα τῆς δισθεσίας σωπέπτε. μὴ λογιζοῦ τὰ διπέλη, ἀλλὰ τὰ ἐκ πούτων τῶν παθόντων γυμνάσια κατ' ἐρωμάτα. ἀ ἐκ αὐτῶν εἰποῖς ἀνθρώπου γερονέναι παθόντος ψιλοῦ, νοῦν ἔχων, καὶ τοῖς φαινομένοις πειθόμενον. διὰ τὴν καὶ καλῆς * λαλεῖς διπέλη, ἀ ὁ θεὸς διὰ σωτηρίᾳ ἀνθρώπων ἠσπάσατο; εἰ γὰρ παθήματα τῆ φύσιν ὅστις τε καὶ λέγεται, ἀλλ' ἰατρεία γέρονε τῶν ἡμετέρων παθῶν. μηκέτι γοῦν αὐτὸν προσεγγίσει πάθος, ἀλλὰ παθῶν τῶν ἡμετέρων ἴαμα. καὶ μὴ μοι τὰ μέλη τῆς σαρκὸς εἰς ὀνειδος δόπητος φέρε. οὐδὲ γὰρ πούτων ἡ φύσις ὅστις ἀνάξια. καὶ ἐπεισελθόντα τὰ τ' ἀπμίας πάσῃ, πλὴν δι' ἡμῶν τ' σώματος ἐλυμνίαντο. οὐ γὰρ αἰσθὰ τῆ φύσιν τὰ μέλη, ἀλλὰ δι' ἐπιθυμίας ἀτόπου ὑβρίζεται.

* in. καλῆς

Cur mortem indignam dicis Deo, qua Deus mortem peremit? Cur crucem Dei negas, qua Deus de nequitia demonis triumphavit? Cur hoc solum non dicis Dei, quinostrum peccatum affixit ligno? Noli derogare passionibus, per quas impassibilitas generatur. Noli detrudere abiectioni, qua tyrannus diaboli destruitur. Noli Deo alapam exprobrare, [quia cæsus est palmis] per quam a peccatis hominem liberavit. Non vincula Deo dicas indigna, quibus vincula peccati refoluit. Ne dixeris paupertatem indignam Deo, qua diabolus, cum dives esset errore, pauper factus est. Noli vituperare crucem, quæ destruxit aras. Noli despiciere clauos, quibus orbem terrarum Christus ad vnum sensum pietatis infixit. Noli reputare quæ vilia sunt, sed quid ex his effectum sit ab eo qui est passus intende: quæ si sapias, & fidem rebus quæ iam videntur habes, nunquam dices simplicis fuisse hominis, & passionem subeuntis opera. Cur autem vocas vilia, quæ Deus propter hominum salutem amplexus est? Nam etsi passiones natura dicuntur & sunt, sed tamen nostrarum fuerunt medicina passionum. Nequaquam ergo de cetero hoc passionem appelles; sed passionum nostrarum potius medelam. Et noli mihi membra

* virginittis

nobilitatem corporis corruperint. Non enim turpia sunt membra; sed per concupiscentias illicitas patiuntur iniuriam.

* per naturam * dedecus.

* decentissimarum
Genes. 1.

Nam si essent turpia per naturam, non hæc Deus propriis manibus formauisset, quia Deus non turpium, sed * optimorum creator est. Vidit enim, inquit, omnia quæ fecit Deus, & ecce bona valde. Nihil enim horum quæ a Deo facta sunt, per naturam propriam est malum, neque turpe aliquid Deus fecit: sed nos a prima illa constitutione lapsi, concupiscentiis illicitis naturæ nostræ contumelias irrogauimus. Si ergo cum formauerit Deus membra mulieris non accusatur; neque cum inhabitat in eis iniuriam patitur. In sua quippe creatura Deus non indigne inhabitat.

Porro si dixeris: Quomodo cælum relinquens habitauit in vtero? dicam tibi & ego: Quia cum Deus esset, homo propter hominem factus est, manens Deus, & eius substantia non mutata. Confitemur itaque eundem Deum & hominem: Deum quidem ante sæcula, [hominem vero factum ex partu: Deum quidem perpetue consempiternum Patri,] hominem vero factum, & ex partu initium habentem. non duos, sed vnum, non tamquam vnum dicamus, duplicem vero intelligamus. neque enim oportet contrarium esse sermoni intellectum. Non intelligimus duos, & confitemur vnum. Quod enim dispensatione & miraculo coniunctum est, id neque sermo separat, neque intelligentia. Si qua vero cogitatio separet quod coniunctum est, dissolutum intellexit, & falsus euadit intellectus, separans vtique quod semper coniunctum est. Oportet ergo sermoni consentientem habere intellectum: vnum dicere Christum, cumdem & Deum & hominem.

εἰ γὰρ ὡς αἰρετὰ τῆ φύσις, ἐκ δὲ πάντων θεὸς τῆς ἰδίας παλάμης διέπλασεν. ἐπειδήπερ ἐκ αἰρετῶν ὁ θεὸς, ἀλλὰ τῆ καλλίστων ὅτι ποιητής. εἶδεν γὰρ πάντα ἃ ἐποίησεν ὁ θεός, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. οὐδὲν γὰρ τῆ ὑποθεοῦ γυναικίαν τῆ ἰδία φύσις κακόν, οὐδὲ αἰρετόν τι κατασκεύασεν ὁ θεός. ἀλλ' ἡμεῖς τῆς πεφύκεως ἐπιπέσόντες κατασκευῆς, ἰπιδυμίαις ἀτιπίοις πλὴν φύσιν ἡμῶν κατασκευάσαμεν. εἰ οὖν πλάσας ὁ θεὸς τὰ μέλη τῆς γυναικὸς οὐ διαβάλλεται, οὐδὲ ἐνοικήσας ἐν αὐτοῖς ἐνυβρίζεται. ἐν ἰδία γὰρ κτίσει θεὸς ἐκ ἀναξίως οἰκεῖ.

Εἰ δὲ λέγῃς πῶς οὐρανὸν καταλιπὼν, ἐν μήτρᾳ κατῴκησεν; ἐρεῖ σοι καὶ γὰρ ὅτι θεὸς ὢν, ἀνθρώπου δι' ἀνθρώπου ἐγένετο, μείνας θεός, καὶ οὐ μεταπεθείσας τῆς οὐσίας. ὁμολογῶ τῷ γαροῦν ὅτι αὐτὸν θεὸν καὶ ἀνθρώπον, θεὸν μὲν πρὸ αἰώνων, ἀνθρώπον μὲν γυναικίαν, καὶ ἐκ τῆς πόκου θεοῦ ἀμῶν. οὐ δύο, ἀλλ' ἓνα οὐ φραζόμενον ὡς ἓνα, διττὸν δὲ ἰπιδυμῶν. οὐδὲ γὰρ μάχεσθαι δεῖ τῶ λόγῳ πλὴν ἐννοιαί. οὐ νοοῦμεν δύο, ὁμολογῶμεν δὲ ἓνα. τὸ γὰρ οἰκονομία καὶ θεύματα συνημῶν οὐδὲ λόγος διίστησιν ἐδὲ ἐννοια. εἰ δὲ τις ἰπιδυμῶν διαστήσῃ τὸ συνημῶν, διαλελυμῶν ἐνόησε, καὶ ψευδὴς ἐστὶ ἐννοια γίνεται, διαστήσασα τὸ συνημῶν αἰεῖ. δεῖ οὖν σωμολογῶσαν ἔχειν τῶ λόγῳ πλὴν ἐννοια. ἓνα λέγῃν Χριστόν, ὅτι αὐτὸν θεὸν καὶ ἀνθρώπον.

ANNO
CHRISTI
431.

ἔκου ἕνα καὶ νόει. εἰ δὲ λέγεις
μὴ ἕνα, ἴπνιοῖς δὲ δύο, πῶ λόγῳ
συ πολεμοῦσαν ἔχεις πλὴ ἐνωῖου.
μὴ οὐ λέγει δύο, διαφορᾶ ἵνι δι-
ιστάμεθα. εἰ γὰρ ἐνοῖς πῶ λόγῳ, μὴ
τέμεις τῆ ἐνωῖας. εἰ δὲ τέμνεις τῆς
ἐνωῖας, πλὴ ἐνωσιν ἠρῆσαι. μὴ
οὐ πρὸς φύσιν διίσταμεθα κατὰ
τάξιν τῶ λόγον, θεοῦ πλὴ ἀκρῶ
δαυματουργήσαντος ἐνωσιν. πισθε
τῶ δαύματι, καὶ μὴ ἐρύνα λογι-
σμοῖς τὸ γνώμεν. μὴ κατὰ λύσης
τὸ δαύμα, * οὐ ὁ λόγος γινώσκεται.
εἰ τῆ γρηγορίου γνώσιμος ὁ λόγος,
ἐκέπαι σημεῖον, οὐδὲ δαύμα τὸ γε-
ρονός. εἰ δὲ σημεῖον καὶ δαύμα,
κατὰ λιπὸν λογισμοῖς, πλὴ πῶ δὴ
λαβὴ, ὁμολογῶν ἕνα κύριον Ἰη-
σοῦ Χριστὸν, καὶ θεὸν καὶ ἀδιεξ-
πον αὐτὸν, οὐδὲ ἴπνιοῖς, οὐδὲ
λογιμοῖς διίσταμεθα. ἵνα μὴ τὰ
ἐνωθέντα λογιμοῖς διαστήσαντες, οἰ-
κονομίῳ σωπείῳ δὲρησόμεθα. εἰ
γὰρ ἐνωσιν θεοῦ καὶ ἀδιεξέτου δια-
τῆς οἰκονομίας γινώσκεται. ὁ πλὴ
ἐνωσιν διαστήσας, πλὴ οἰκονομίαν ἠρ-
νήσας. πισθῶσων οὐ τῆ οἰκονο-
μία, πῶς δαύμασιν, ἵνα πισθῶθῆς
ὁ Χριστὸς πῶς ὁμολογοῦσι ταῦτῳ
πλὴ χρεῖν βασιλείῳ οὐρανῶν δω-
ρήσεται. ἢς γρηγοῖτο πάντας ἡμᾶς ἴπ-
τυχεῖν.

confitentibus, regnum cælorum largiatur. Quod utinam nos omnes adipisci mereamur [gratia Christi: cui gloria & potestas in sæcula sæculorum. Amen.]

Ergo & vnum intellige. Quod si dixeris quidem vnum, intellexeris autem duos, sermone tuo repugnantem habebis intelligentiam. Ne ergo dicas duo per aliquam differentiam separata. Si enim vnieris sermone, sensu noli separare: si vero sensu separaueris, vnitatem negasti. Ne ergo ad naturas diuisas rationem deducas, Deo summam mirificante vnitatem: crede miraculum, & noli rationibus perferutari quod factum est. Noli miraculum soluere, [rationem inuenire contendens. Non enim manet miraculum,] cuius ratio cognoscitur. Si rei factæ ratio nota est, non adhuc signum aut miraculum res illa quæ facta est. Si vero signum atque miraculum est, deserens rationes, suscipe fidem, & confitere vnum Dominum Iesum Christum, & Deum & hominem eundem, neque intelligentia, neque rationibus diuisum; ne ea quæ vnita sunt, rationibus separantes, dispensationem salutarem denegemus. Nam si vnitio Dei & hominis per dispensationem cognoscitur, qui vnitatem diuidit, dispensationem negauit. Credamus ergo dispensationi, credamus miraculis: vt Christus quem credimus, hanc gratiam